

Minikurz nové češtiny

Osvětová scénka překladatelského spolku Rej

Sestavili a účinkují:
Alžběta Čermušková
Dáša Dvořáková
Renata Kamenická
Marcela Zelinková
Jiří Rambousek

(Kurz byl poprvé proveden spolkem Rej dne 5. 4. 1998. Spolek jej dává zdarma k dispozici všem zájemcům; pro svou nenáročnost — k provozování stačí gong a hamburger — je kurz vhodný k předvádění v osvětových spolcích, junáckých družinách a na mládežnických shromážděních všeho druhu. V nouzi lze gong nahradit skleničkou, na niž cinkáme lžičkou. Místo hamburgeru lze použít náznakovou papírovou rekvizitu.)

Motto (*zpívají všichni jako kánon na známou melodii*):

*Řid', řid', řid' svou lod',
kam ji žene proud,
zvesela, zvesela, zvesela, zvesela,
život je jak sen.*

*(pro hudební soubor Podchodem vchod
přeložil Stanislav Zajíček)*

Učitel: Naše mateřština prochází obdobím dynamického vývoje. Je to pochopitelné: jazyk nevyhnutelně odráží společenské změny. O nové, dynamické češtině můžeme ve zkratce říci především to, že se inspiruje jazykem anglickým, zejména mluvou olejářských magnátů a studentů kalifornských středních škol.

Na četné žádosti diváků jsme na základě autentického materiálu sebraného ze sdělovacích prostředků připravili minikurz, který vás s nejnovějšími změnami v naší mateřštině seznámí a nejčastěji používané obraty s vámi prakticky procvičí. Budete-li jej pozorně sledovat, vaše postavení mezi mladými progresivními manažery bude zajištěno. Budete umět vždy správně reagovat na všechny běžné životní situace (například vypadne-li na vás ze šatníku slizká mrtvola mimozemšťana) a vašim dětem se spolužáci nebudou posmívat pro jejich topornou předlistopadovou češtinu.

(Gong.)

Lekce jedna: Společenské fráze

(Gong.)

Učitel: Zdlouhavé české pozdravy *Dobry den, dobre jitro, dobry vecer* apod. nahrazujeme co nejčastěji prostým *ahoj* (podle anglického *hi*). Dále: i dospělí lidé, kteří se v životě neviděli, si zásadně neformálně tykají. Několik dalších užitečných frází vám předvedeme názorně:

Dialog 1 (setkání):

A: **Jak se vám vede?**

B: — **Jak se vám vede?**

Učitel: Podívejte se ještě jednou:

A: **Jak se vám vede?**

B: — **Jak se vám vede?**

(Tento i další dialogy je podle potřeby možno i několikrát opakovat, případně procvičovat s žactvem.)

Dialog 2:

C: **Děkuji.**

D: — **Jste vítán.**

Učitel: Anebo také:

C: **Děkuji.**

D: — **Ale vůbec ne.**

Dialog 3:

C: **Jsi v pořádku?**

D: — **Je mi fajn.**

Učitel: Pozdravy na rozloučenou nahrazujeme progresivní formou **uvidíme se pak**, případně **uvidíme se zítra**, **uvidíme se později** apod. Lidé s dynamickým životním stylem dále nahrazují vyčpělé zvolání *Proboha!* modernějším **Ach můj Bože!** a místo *Dej mi pokoj* říkají **Nech mě o samotě**. Otřepanou výzvu *pojd'te se mnou* zastoupí elegantnější **Následuj mě**.

Před jídlem si přejeme **Užijte si to!** Tuto důležitou frázi si ihned procvičíme. Opakujte po mně:

Užijte si to! — Užijte si to! — Užijte si to! (*Nácvik je třeba opakovat do sytosti. Jako nejvhodnější pomůcka se pro svou motivační hodnotu osvědčil odleželý hamburger.*)

(Gong.)

Lekce dvě: Zájmena

(Gong.)

Učitel: Použití zájmen představuje jednu z nejobtížnějších oblastí moderní americké češtiny. Věnujte proto vaši pozornost následujícímu výkladu:

Matoucí zvrtné přivlastňovací zájmeno *svůj* nahrazujeme přivlastňovacími zájmeny příslušné osoby, např.

A: **Volejte vaše názory na číslo 31 41 59.**

B: **Křikl jsem na mého přítele.**

Učitel: Do jiných typů vět musíme přivlastňovací zájmeno podle potřeby doplnit. Větu

A: *Šlápl mu na nohu*

Učitel: nahrazujeme větou

B: **Šlápl na jeho nohu**

Učitel: a podobně.

Procvičujte podle vzoru:

A: Noha.

B: **Šlápl na jeho nohu.**

C: **Šlápl na jeho nohu.**

A: Ruka.

(*Pauza na odpověď.*)

C: **Šlápl na jeho ruku.**

A: Krk.

(*Pauza na odpověď.*)

C: **Šlápl na jeho krk.**

A: Pes.

(*Pauza na odpověď.*)

C: **Šlápl na jeho pes.**

Učitel: Přivlastňovací zájmena musíme doplnit i do jiných typů vět, například:

A: **Ušpinil si jeho košili.**

B: **Postavil si jeho vlastní dům.**

C: **Čím si čistíte vaše zuby?**

D: **Napřáhl svou ruku**

Učitel: nebo ještě lépe

D: **Napřáhl jeho ruku.**

Učitel: Nezaměňujte však **Napřáhl jeho ruku** (*Akce: A vytrčí ruku vpřed.*) a **Napřáhl mu jeho ruku** (*Akce: B uchopí ruku A a vytrčí ji vpřed.*)

(*Gong.*)

Lekce tři: Další gramatické jevy

(*Gong.*)

Učitel: Samostatnou kategorií představuje nový přístup k použití záporu, a to jak v otázkách, tak i ve větách oznamovacích. Poslechněte si několik příkladů:

A: **Nemyslím, že přijde.**

B: **Neřekl bych, že se vrátí.**

C: **Nemyslím, že ho někdy milovala.**

Učitel: Cvičení — přemístěte zápor na správné místo ve větě.

Vzor: Myslím, že nepřijde.

A: Nemyslím, že přijde.

Učitel: Nemyslím, že přijde.

A nyní vy:

Myslím, že Ema nemá mísu.

(*Pauza na odpověď.*)

Nemyslím, že Ema má mísu.

Řekl bych, že máma nemele maso.

(*Pauza na odpověď.*)

Neřekl bych, že máma mele maso.

Myslím, že máma nemyje Emu.

(*Pauza na odpověď.*)

Nemyslím, že máma myje Emu.

Čeština dále nově přebírá některé gramatické postupy přímo z angličtiny, nebo pro ně zavádí ustálený překlad. Je to například:

Ekvivalent anglické vytykáací konstrukce:

A: **Vše, co čekáte, je, že vám přinesu ten nůž.**

B: **Vše, co potřebujete znát, je, že musíte udržovat kurz.**

C: **To není zrovna, jak bych to popsal.**

D: **To je, co jsem, kapitáne.**

Učitel: Opakovaný děj v minulosti –

A: **Miloval děšť. Jako malý by celé hodiny stál u okna...**

Učitel: Sousednost časů –

B: **Steve řekl, že by bylo zítra hezky.**

Učitel: Gerundium –

C: **Nemohla jsem spát se všemi těmi lidmi pochodujícími sem a tam.**

Učitel: Slovesa smyslového vnímání –

D: **Můžeš cítit, jak ty zvonky voní?**

A: **Můžeš slyšet, jak ty zvonky zvoní?**

B: **Můžeš vidět na hodiny?**

(*Gong.*)

Lekce čtyři: Slovní zásoba

(Gong.)

Učitel: Slovní zásobu češtiny obohacují jednak výrazy zcela nové (**badžet, pucle**), jednak neotřelé užití slov starších (**promoce kávy**). Cílem je obvykle vyjádřit co nejvyšší intenzitu prožitků. Kdo by se dnes například na večírku spokojil s prostou *zábavou*. Oč lepší je **užít si na párty spoustu legrace!** Poslechněte si několik dalších příkladů:

C: **Věděl jste o tom, že pan M. měl s obžalovanou minulý rok aféru?**

D: **Skoro každá dívka touží po romanci v šestnácti letech věku.**

Učitel: Pozor také, abyste se společensky neznemožnili použitím zastaralých vazeb *jde o, jedná se o*. Dáša (*jméno nahradíme skutečným jménem vystupujícího*) vám ukáže, jak je nahradit:

Dáša: **To není o kompetencích, to je o právní zodpovědnosti.**

Učitel: Zvláštní kategorii tvoří termíny z oblasti toaletní, případně morbidní:

A: **Zase si koupila nové šaty. Přestože už má záchod plný.**

B: **Potřebovala bych si odskočit. Kde je koupelna?**

C: **Mám ráda jen přírodní stravu bez chemických prostředků a prezervativů.**

D: **Čím se vlastně živíš? — Uklízečem.**

(Gong.)

Učitel: Na závěr si předvedeme aplikaci všech uvedených zásad v souvislém dialogu. Zdá-li se vám napoprvé těžko srozumitelný, nezoufejte; soustavným sledováním progresivních jevů a jejich aktivním procvičováním se záhy doberete kýženého mistrovství:

A: **Haló.**

B: **Ahoj. Je něco? Jsi dobrá?**

A: **Ále. Jsem mimo sebe.**

B: **Něco špatně? Nechceš si o tom promluvit?**

A: **Představ si, řek o mou ruku.**

B: **Ale to je skvělý, ne?**

A: **Jo, jenže to není jen to.**

B: **Co ještě?**

A: **Něco jsem včera zjistila. On mě nemiluje. Dělá to jen pro peníze. Plánoval to už dlouhý čas.**

B: **Ach můj Bože. Zlá zpráva! Ale na dlouhé trati nic neznamená.**

A: **Ale já se teď cejtím trochu zneužitá, dobře? Chtěla jsem taky chytit svůj sen. To bylo to, co mi všichni řekli, abych dělala. A teď...**

B: **Co budeš dělat? Odstěhuješ se od něj?**

A: **Jo, k mámě. Už jsem jí volala. Jsem očekávaná zítra ráno. Jenže ho pořád miluju! Tak ráda jsem ho dělávala šťastným.**

B: **Je to bastard. Proč to nepřipustíš? Včera jsem ho potkala – chtěla jsem mu říct Ahoj. Nechtěl mě slyšet. Odstěhuj se od něj.**

A: **Udělám to. Bude to první věc zítra ráno.**

B: **Správně. Hlídej se. Musím jít.**

A: **Uvidíme se.**

B: **Uvidíme se později.**

Všichni: **Uvidíme se později!**